

KULTURMINNEPLAN for Frosta kommune

DEL 2

Veger og transport

Oversikt over registrerte kulturminner :

ARKIV	NAVN PÅ KULTURMINNET	Gårds/Bruksnummer	SIDETALL
7.9.1	Kart over gamle veger; Staur – Feset – Åtlo		
	Kart over gamle veger; Fånes – Viktil		
	Kart over gamle veger; Flekstad		
	Kart over gamle veger; Breiset – Frøstad		
7.9.2	Brurstien	1/3 Brurstien	
7.9.3	Hulvegen i Stavset ytre	16/1 Stavset ytre	
7.9.4	Hulvegen i Staursmarka – 1	5/1 Staur	
7.9.5	Hulvegen i Staursmarka – 2	5/1 Staur	
7.9.6	Bru i Viktilsmarka	28/1 Viktil øvre	
7.9.7	Bru mellom Nåvik og Skarsbakk	30/1 Naavik nordre 78/1 Skarsbakk	
7.9.8	Tysnebben	Åsen, Levanger	
7.9.9	Frostaporten	Åsen, Levanger	
7.9.10	Stensmuren, Vågen		
7.9.11	Hulvegen i Moksnes nordre	69/1 Moksnes nordre	
7.9.12	Grindstolper av stein på rode 8 og 9 mellom Sandberg og Lian	48/1 Lian 44/15 Sandberg	
7.9.13	Frosta stien		

Her kan du lese meir om veger og transport :

FORFATTER	TITTEL	KILDE
Ohlen. Peder	Hulveger	Frosta før og no 2012
Ohlen, Peder	Vegroder på Frosta	Frosta før og no 2015
Stavseth, Ola	Farveg på Frosta i gammel tid	Frosta før og no 2012

Staur-Feset-Atlo

8.2

Atlosanden

Atlo

Atlohøgen

Fossli

Staur

Staurselva

Feset

Fossbakken

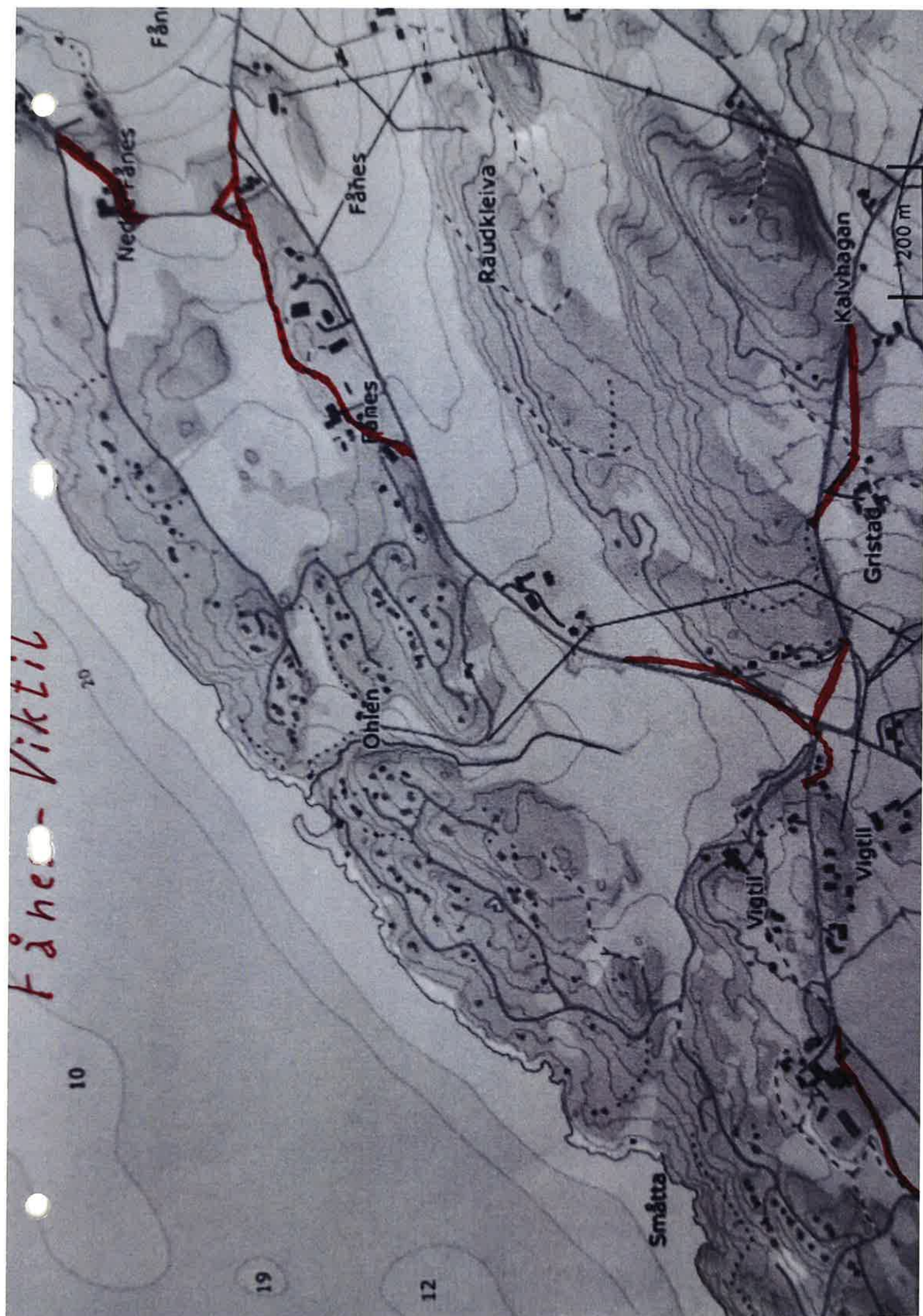
Stavsetbekken

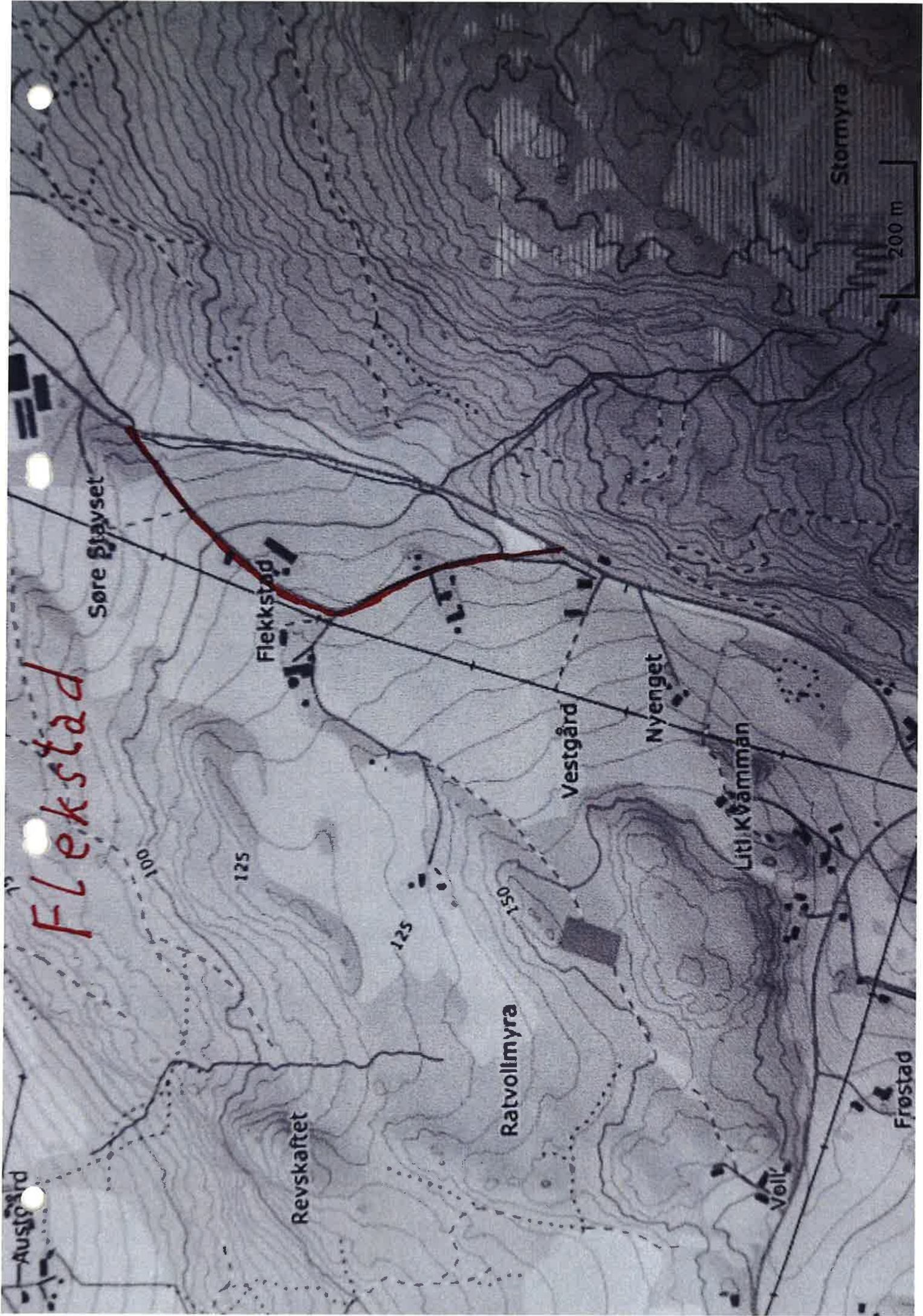
Brubakken

Buset

Fånes-Viktill

Flekkestad

Søre Støyset

Flekkestad

Vestgård

Nyenget

Liti Kvamman

Ratvollmyra

Revskaftet

Voll

Frøstad

Stormyra

200 m

Breiset - Frøstad

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Brurstien

Fra mitt på bildet går Brurstien opp og til venstre. Den starter rundt 450 meter nordøst for husa i Åsholmen, ved enden av Åsholmvegen.

Det var prestedattera Wenche Marie Thode og Tautra-bonden Nils Tuff som i 1784 flykta fra Tautra med båt og gikk iland her. Herfra gikk de opp skaret og videre til Skogn og vart gift der. Årsaken var at faren, sokneprest Hans Thode nekta dattera å gifte seg med Nils Tuff.

Lesetips: Frostaboka bind 11, side 37 og 38.

Gn. 1, bn. 3. Brurstein

EU89, UTM-sone 32v: 593179 7061392

September 2018 – Peder Ohlen

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Hulvegen i Stavset ytre

Hulveg er en U-forma veg for ferdsel over et langt tidsrom. Noen mener at slike hulveger stammer helt fra jernalderen. Hulvegene vart brukt som sti, kløv- og rideveg. Hulvegen på Stavset vart oppdaga i 2012 og er rundt 180 meter lang. Denne hulvegen vart registrert som kulturminne samme år som den vart oppdaga. I marka i Staur er det og en hulveg som har vært kjent i lang tid under navnet "Hølven".

Lesetips: Frosta – før og no 2012. Hulveger

Gn. 16, bn. 1. Stavset ytre
EU89, UTM-sone 32v: 589998 7057132

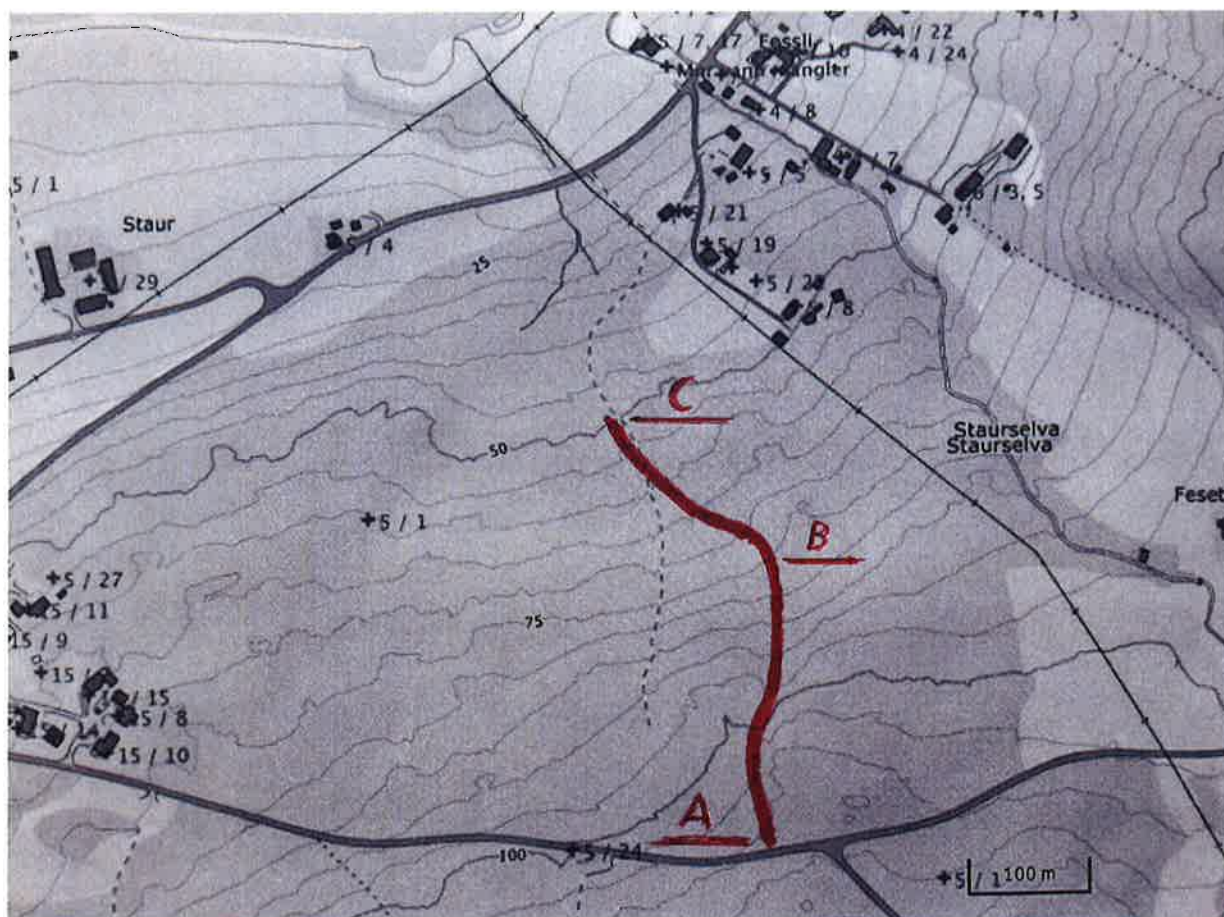
August 2018 – Peder Ohlen

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Hulvegen i Staursmarka

Hulvegen i Staursmarka starter rundt 50 meter vest for krysset Lutdalsvegen – Hovdalsvegen og går nedover i nordlig retning. Hulveg er en U-forma veg for ferdsel over et langt tidsrom. Noen mener at slike hulveger stammer helt fra jernalderen. Hulvegene vart brukt som sti, kløv- og rideveg. Den har i lang tid vært kjent under navnet "Hølven". Det fortelles at den har vært i bruk helt opp til vår tid.

Lesetips: Frosta – før og no 2012. Hulveger

Gn. 5, bn. 1. Staur

EU89, UTM-sone 32v: A 591591 7057397
 B 591566 7057613
 C 591432 7057725

Oktober 2018 – Peder Ohlen

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Hulvegen i Staursmarka

Hulvegen i Staur starter rundt 50 meter vest for krysset Lutdalsvegen – Hovdalsvegen. Fra der bilen er parkert går den til høyre og ned gjennom marka.

Hulveg er en U-forma veg for ferdsel over et langt tidsrom. Noen mener at slike hulveger stammer helt fra jernalderen. Hulvegene vart brukt som sti, kløv- og rideveg. Hulvegen i Staur starter nord for Lutdalsvegen og går ned gjennom marka. Den har i lang tid vært kjent under navnet "Hølven". Det fortelles at den har vært i bruk helt opp til vår tid.

Lesetips: Frosta – før og no 2012. Hulveger

Gn. 5, bn. 1. Staur

EU89, UTM-sone 32v: 591591 7057397

September 2018 – Peder Ohlen

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Bru i Viktilsmarka

Dette er ei bru på den gamle vegen mellom Skogset og Viktil. Brua er rundt 100 meter nordvest for fylkesvegen.

I rodeinndelinga av 1879 kan vi lese følgende om rodene på denne vegen:

Rode 13 Fra Johannes Naaviks Sommerfjøs til i Nærheden af en Bæk i Andreas Viktils Udmark.

Rode 14 Fra i Nærheden af en Bæk i Andreas Viktils utmark til Veiskillet ved Staur med Afstikkeren ned til Faaneshavn.

Gn. 28, bn. 1. Viktil øvre

EU89, UTM-sone 32v: 587016 7055704

August 2018 – Peder Ohlen

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Bru mellom Nåvik og Skarsbakk

Dette er ei bru på den gamle vegen mot Fånes. Bru er litt over 100 meter fra Fylkesvegen i vestlig retning fra Nordlidolpa.

I rodeinndelinga av 1879 kan vi lese om vegen på denne roden:

Rode 12 Fra Veiskillet ved vestre Viken til Johannes Naaviks Sommerfjøs samt Veistykke fra Skaret til til østre Alstad.

Gn. 30, bn. 1. Naavik nordre og **Gn. 78, bn. 11.** Skarsbakk.

EU89, UTM-sone 32v: 586044 7053284

April 2019 – Peder Ohlen

Tysnebben

Det har i «alle år» vært diskusjon om navnet – Tysnebben eller Tysknebben. På flere kart står det Tysknebben, men tradisjonsbærere hevder bestemt at det skal være Tysnebben: bergnabben der det alltid blåser vind. Utafor selve nebben er sjøen aldri helt i ro, det er alltid vind der.

Bildet fra ca 1924. Vegen var ikke særlig brei. Vises også at hesten har lagt igjen visittkortet sitt. Helt øvert til venstre hybelhuset «Fristelsen» i Hanebogen tilhørende Nordenfjeldske Sprængstof Industri; i midten gården Sunndalen – husa brann ned i 1925 - og huset til høyre var ingeniørboligen

Herredsstyret på Frosta vedtok i møte 29.august 1902 å ta initiativ overfor myndighetene om statsmidler til veg mellom Frosta sparebank (det står det i kildene) og Hopla. I 1910 forelå kostnadsoverslag på kr 245000,-. I 1912 ble Herredsstyret invitert til å uttale seg om to forslag til trasevalg: tunnel mellom Oldret og Sunndalen eller sløyfe over fjellet. Det siste alternativet ville bli mer enn 400 meter lengre, men til gjengjeld ville den koste kr 2200,- mindre. Herredsstyret gikk inn for sløyfe over fjellet med begrunnelsen at en tunnel ville bli generende for trafikken – mørkt og sommerføre hele året, også om vinteren når hest og slede var framkomstmiddelet. Dermed kom den nye vegen til å gå i sløyfe om Tysnebben. Vegen ble åpnet i 1923.

Frostaporten

Foto: «Frostingen» - hentet fra Visit Frosta

Bygdas viktigste livsnerve utad var tradisjonelt sjøen, men parallelt med utviklinga ellers i landet, økte også kravet om vegforbindelse til og fra bygda. Veg mellom Frosta og Åsen ble ferdigstilt og åpnet i 1923. Da gikk vegen i sløyfe over Tysnebben og vegen kunne være en utfordring, sommer som vinter – bratt, smal og glatt. Allerede i forbindelse med vegarbeidet på 1920-tallet forelå det også forslag om tunnel mellom Oldret og Sunndalen. Dette ble vraket; det ville bli vansker for hest og sledetrafikken om vinteren med tunnel slik! Tidlig 1960-tall ble spørsmålet om muligheten for tunnel igjen luftet, og på tidlig 1980-tall startet planlegging av prosjektet. I 1996 kom penger til prosjektet, og avtale med Produksjonsavdelingen i Statens Vegvesen ble underskrevet: start 1996, ferdig innen 1. oktober 1997.

Selve arbeidet startet opp i september 1996 og allerede i januar 1997 var det gjennomslag i tunnelen. Tunnelen er 287 meter lang. I tillegg til selve tunnelarbeidet ble vegen på Frosta-sida lagt på ei ny fylling på ca 250 meter. Et område på rundt 20 mål mellom ny og gammel veg ble fylt opp og beplantet. I begge åpningene av tunnelen ble det laget flotte portaler. Total kostnad for hele prosjektet der det var mange ulike aktører inne i bildet: 22,1 millioner kroner. Byggeleder var Dagfinn Wie knyttet til Statens Vegvesen.

Navnet på tunnelen avstedkom mange forslag: Sunndalstunnelen, Oldertunnelen, Oldrethøgda tunnel, Sunndalshøgdtunnelen, Sunndalshøgda tunnel, Tysknebbtunnelen, Slåttsvetunnelen, Frostatunnelen, Frostaporten.

I brev av 29.05.1997 går det fram at Vegsjefen har vedtatt at navnet skal være Frostaporten. Tunnelen Frostaporten ble åpnet 12. juli 1997.

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Stensmuren

RV 753 ved Vågen er bygd på en gammel flott oppmurt steinmur. Muren er rundt 7-800 meter lang og 6 meter høy, og fungerer som undermur for nåværende riksveg. Vegen ble bygd opp fra sjøbotnen langs berghammeren mellom Hyndøyvågen og Stensbakkene. Muren går i hvert fall 3 meter under flo sjø. Muren er antakelig fundamentert på og forsterket med tømmer. Muren er beskrevet som «et intrikat byggverk av tømmerstokker og tilhogd stein». Veganlegget med Stenmuren sto ferdig i 1820, og det var bygdefolket som tok initiativ til å få anlagt vegen.

Etter en stormvinter på 1840-tallet grov sjøen stygt under muren, men bygdefolket reparerte muren. Muren er tørrmurt av delvis svære steinblokker og skrår innover fra nederste del og opp mot vegen.

Lesetips:

Frostaboka i gammel og ny tid (1918)

Frostaboka bind 4

Statens Vegvesen - Nasjonal verneplan

Oktober 2018 - Thorleif Tvete og Bjørn Olav Juberg

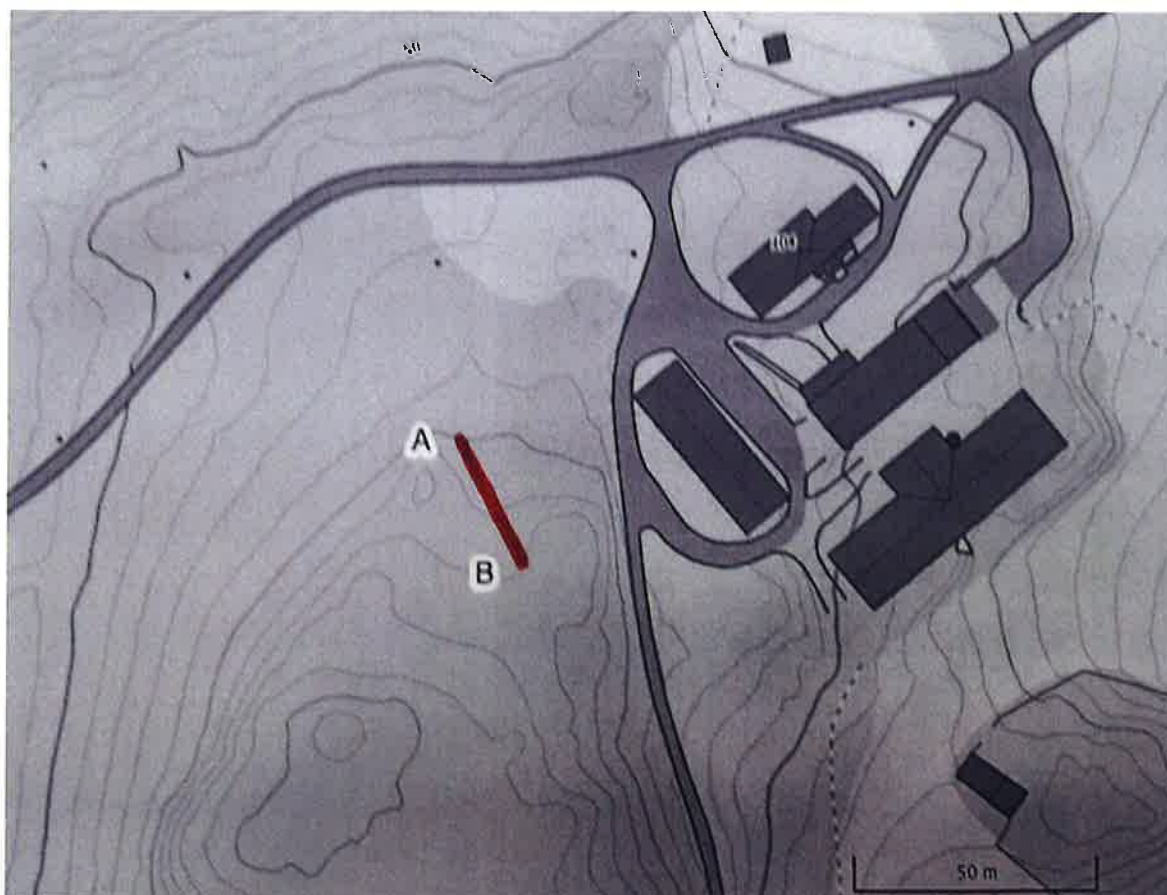

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Hulvegen i Moksnes nordre

Hulveg er en U-forma veg for ferdsel over et langt tidsrom. Noen mener at slike hulveger stammer helt fra jernalderen. Hulvegene vart brukt som sti, kløv- og rideveg. Hulvegen på Moksnes nordre sin grunn er rundt 1 meter brei, svært grunn og er rundt 30 meter lang.

Andre hulveger på Frosta: Staur, Stavset ytre, Návikaunet og Kjelsåsen.

Lesetips: Frosta – før og no 2012. Hulveger
Frosta – før og no 2012. Farveg på Frosta.

Gn. 69, bn. 1. Moksnes nordre

EU89, UTM-sone 32v: A 587740 7050595

EU89, UTM-sone 32v: B 587758 7050570

November 2018 – Peder Ohlen

FROSTA KOMMUNE

REGISTRERING AV KULTURMINNER

Grindstolper av stein på rode 8 og 9 mellom Sandberg og Lian

I rodeinndelinga av 1879 kan vi lese følgende om rodene på denne vegen:
Rode 8 Fra høyden af mellom Lein til midt i Bakken vest for Lian Gaard.
Rode 9 Fra Liabakken til i vest for Rønning Bro.
Boris Kvamme i grindsleet.

Lesetips: Frosta – før og no. 2015. Vegroder

Gn. 48, bn. 1. Lian

Gn. 44, bn. 15. Sandberg

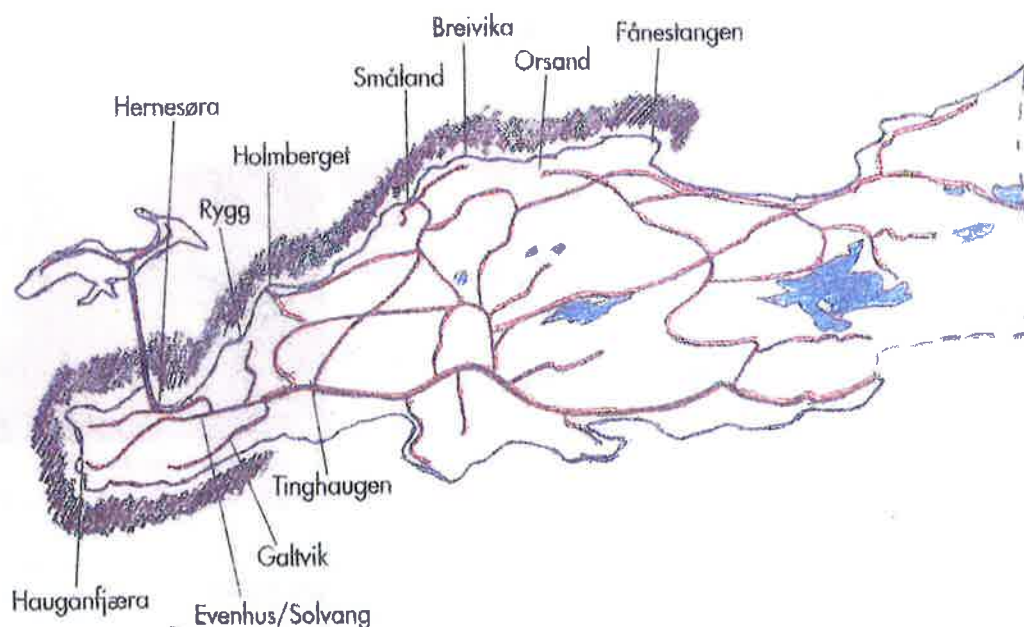
EU89, UTM-sone 32v: 587409 7053040

August 2018 – Peder Ohlen

FROSTASTIEN

***BLI FRESK OG FIN,
BRUK FROSTASTI'N !!***

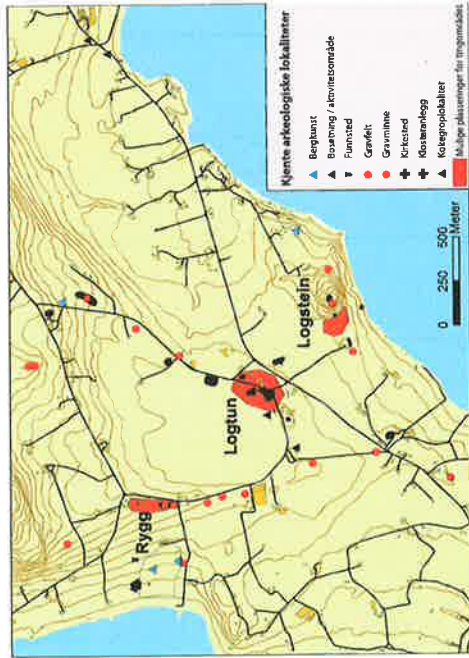
Det skraverte området viser hvor langt Frostastien strekker seg.

FROSTASTIEN

LOGTUN

RYGG

Frostatinget var mest sannsynligvis lokalisert mellom Logtun og Rygg. I området fantes også mange store gravhauger som gjennom mange års intensivt jordbruk, er borte. Ved gården Rygg ses tydelige spor etter menneskelig aktivitet, med flere gravrøyser, ei flatmarksgrav, helle-ristninger og flere skålgroper. De lange steingjerdene vitner også om hardt arbeid. Ned mot sjøen ble det i 2006 funnet rester av ei hustuft som trolig er et større naust, 38 meter lang og 20,5 brei. Naustet kan være fra 600-tallet, og størrelsen viser tegn på makt.

LOGTUN KIRKE

Log er det gamle ordet for lov, og Logtun kirke er en steinkirke fra 1400-tallet som erstattet en eldre kirke av tre. Logtun er tett knyttet til Frostatinget, og lovboka og Frostatingsseglet ble oppbevart i ei kiste i kirka. Storklokka i Logtun markerte daglig starten på Frostatinget. Kirka har fire innganger, og hovedinngangen mot vest er en gotisk portal. Vinduene ble utvidet på 1600-tallet og har romansk byggestil. Ettertavle og prekestol ble laget i 1655 av Johan Bildthugger og Johan Kontræfeier. Etter år som ruin ble Logtun gjeninnvidd i 1950.

FROSTASTIEN

Frostastien slynger seg langs sjøkanten på den frodige halvøya i Trondheimsfjorden. Stien bidrar til å åpne opp det vakre og mangfoldige kulturlandskapet på Frosta, og gjør dette tilgjengelig for allmenheten. Fra Logtun kan du gå Frostastien både i sørlig og nordlig retning. Stien er merket med piler, retningsskilt og oversiktskart. På utvalgte plasser finnes tematavler med info om lokalhistorie, biologisk mangfold og kulturminner, som gravhauger og arkologiske funn. Fra Logtun kan en følge merket sti/vei til Rygg, der Frostastien går nordover i retning Småland, eller sørover i retning Neset/Hernesøra. Det er også mulig å gå FV 753 sørover fra Logtun til Mostad, og videre i retning Sørgrenda. Oversiktskart på visitfrosta.no. God tur!

ST: OLAVSLEDEN

St.Olavsleden - ytre led er den sjønære delen av pilegrimsleden mellom Selånger og Trondheim og går fra Munkeby kloster, over Frosta og til Tautra med klosterruinen og Tautra Mariakloster. Pilegrimsleden er merket på hele strekningen fra Munkeby kloster. Leden kommer til Frosta og Fånes fra fylkesveien gjennom Ekne og går langs fjorden over Frosta til Tautra. På Frosta følger Pilegrimsleden Frostastien så langt det er mulig. Fra Tinghaugen og Logtun er det mulig å ta båt fra Mostad til Steinvikholmen og så gå videre til Trondheim, eller å vandre til Tautra og ta båt direkte inn til Trondheim derfra. Avstand fra Tinghaugen til Mostad er 2 km og mellom Tinghaugen og Tautra 7,5 km. Du kan følge leden på gps eller egne kart. Båttransport må bestilles. God tur!

TEGNFORKLARING

- DU STÅR HER
- MUSEUM
- SEVERIDIGHET
- INFORMASJON
- FROSTASTIEN
- STOLAVSLEDEN

LOGSTEIN

Rett ved gården Logstein med landets lengste Trønderlån på 42 m som ble fredet i 1930, ligger Logsteinhaugen med utsikt over store deler av Trondheimsfjorden mot Skatval. Et tydelig seilingsmerke i leia, og kanskje kom tingmennene her med skipene sine for å møte på Frostatinget. Båtene ble trukket opp i fjæra og en trell passet båt og last mens bonden møtte på tinget. Under Logsteinhaugen finnes også et naturlig amfi, og man har ment at det var her lagmannen sa fram Frostatingsloven. Logsteinhaugen var et utmerket utsyn for å jage bort uvelkomme fra tinget.

FROSTATINGET

Frostatinget er Norges eldste lagting og var trøndernes årlige ting fra ca år 600 til år 1600, da det flyttet til Trondheim. Trøndelag var delt inn i 12 fylker med sin høvding og sitt lokale ting. Større saker ble avgjort på Frostatinget som var et representasjonsting med 485 representanter. Her bygde de landet med lov, og vi ser de første spirene av dagens demokrati. Frostatingsloven gjaldt for Frostatingets omland. Det mest kjente sitatet er: "Med lov skal landet vårt byggjast og ikke med ulov øydast".

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Via respekt for at du færdes i områder der det hører med å respektere naturen og kulturlandskapet. Her skal du ikke plukke eller brette opp planter og unge frøstingler.

FROSTASTIEN

Norsktimian
Thymus praecox ssp. Arcticus
Frosta sin kommuneblomst

← Tyl Tautra

Frostatien byr på naturopplevelser i attraktive områder av Frosta. Stien går gjennom fjell og løsmasser av svært forskjellig karakter. Her er bergarter som har sin opprinnelse 450 millioner år tilbake i tid og løsmasser dannet på slutten av siste istid for om lag 10 000 år siden. På slutten av siste istid stod havet 175 m høyere enn i dag.

Plantelivet er vekslende med flere botaniske sjeldenheter som foreksempel norsk timian, trefingersildre og raudknapp. Norsk timian er kommuneblomsten på Frosta.

Stien byr på de aller tidligste våropplevelsene i Trøndelag. Allerede i februar blomstrer selja med sine kattlabber. Hassel viser også tydelige vårtegn. I mars og april følger blåveisen og flere blomsterplanter etter, mens snøen kan ligge meterhøy i innlandet. De første trekkfuglene, som vipe, sanglerke, tjeld og gravand, observeres i februar/ mars.

Tvers over Tautra og Neset, som er området ytterst på Frostahalvøya, går en morenerygg som ble avsatt under siste istid. De tidligste bosettingene på Neset finner vi i de høgstliggende områdene, på Haugan, Island, Hernes, Valberg og Evenhus. Det fins en stor mengde gravhauger og andre kulturminner, som vitner om tidligere tiders aktivitet i området. På Evenhus finner vi et interessant helleristningsfelt. Utenfor Hynne ligger øya Øksningen. Den har en spesiell historie som rettersted i forbindelse med Frostatinget, og ble også benyttet i forbindelse med heksebreiing. Øya er nå fredet etter kulturminneloven.

Ved campingplassen på Hynne ble det gjort endringer i landskapet i forbindelse med masseuttak under andre verdenskrig. Store mengder grus herfra ble benyttet til byggingen av Dora i Trondheim.

Neset er et produktivt og aktivt jordbruksområde. Spesielt mangfoldig er grønnsaksproduksjonen, med blant annet løk, gulrot, kålvekster, salat og selleri. Klimaet er mildt og nedbørfattigsammenliknet med resten av Trøndelag og ofte kommer de første nypotetene herfra. I sandjordsområdene er man helt avhengig av vatning for å få god plantevekst. Her finner vi flere godt bevarte gårdstun, de tradisjonelle firkanttunene, som er typiske for Trøndelag.

Langs Frostatien på Neset har man utsikt mot det internasjonale verneområdet Tautersvaet og et rikt fugleliv. Her fins store mengder ærfugl og 6-7 ulike måsearter. Til sammen er det registrert over 200 fuglearter i området.

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdsl på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forøpling!

Velkommen til Frosta - Trondheims kjøkkenhage!

Fra jord til bord f.v.: Potetplanten i full blomst, potetopptaking, sortering av potet på Produsentpakkeriet og ferdiglaget klubb og duppe.

I et mildt kystklima med et næringsrikt jordsmonn midt ute i Trondheimsfjorden har driftige frostabønder gjennom generasjoner dyrket fram et mangfold av varer. Nettopp det milde klimaet gir gode vekstvilkår og allerede i juni kan Frostingene by fram ulike grønnsaker, samt tidligpotet fra Frosta – et sikkert tegn på at sommeren har kommet til Trøndelag.

Poteter, grønnsaker og andre landbruksvarer tok i gammel tid turen med båt til Trondheim og bidro til livlig torghandel. Fortsett er Trondheim et stort og viktig marked for korteste kvalitetsprodukter fra den frodige halvøya vår, og i dag er både mangfoldet av varer, volumproduksjonen og markedet i vekst.

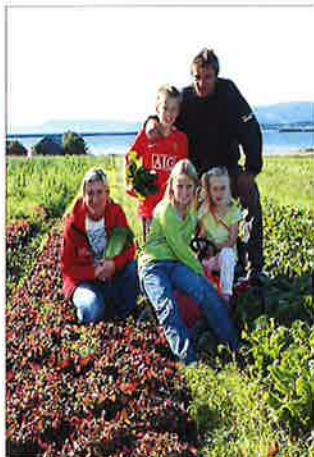
Landbruket på Frosta i dag preges i dag av produksjoner innenfor potet og grønnsaker på friland, samt krydder, blomster og grønnsaker i veksthus. Hysdyrhold er også godt representert med produksjon av melk og kjøtt, svineproduksjon og fjørfe. Næringa generelt er preget av entusiasme med stor grad av framtidstro, vilje til å satse, kompetanse og et godt miljø som driver hverandre framover mot nye mål. Kulturlandskapet på Frosta gjenspeiler et framtidssrettet landbruk, og et mangfold som gir Frosta en særstilling i Trøndersk landbruk.

Faktaopplysninger:

Areal totalt Frosta: 74,3 km²
Jordbruksareal: 23589 dekar (23,6 km²)
Produktivt skogareal: 31 km²
Veksthus areal: ca. 70 dekar
Ca. 46% av grønnsakene som dyrkes i Trøndelag kommer fra Frosta. (2006)
Ca. 25% av potetene i Trøndelag kommer fra Frosta (2006)
Variert husdyrhold med hovedvekt på produksjon av melk, storfe, svin og kylling. (2006)

Frosta Vassverk sørger for drikkevannskvalitet i landbruket på Frosta.

Familien Haugan har mange sorter salat som du kan finne igjen i grønnsaksdisken.

På matfestivalen i Trondheim bugner det av ferske grønnsaker fra Frosta.

På Frosta er det et variert husdyrhold, et av hovedproduktene er melk.

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdsl på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forsøpling!

Tindved og Timian vokser på Frosta. F.v: Norsk Timian er Frostas kommuneblomst. Tindved fotografert både høst og sommer.

Norsk Timian Thymus

Thymus praecox articus

Norsk timian har i Norge sin hovedforekomst på sørøstsida av Trondheimsfjorden og havsida av Fosenhalvøya. Hovedtyngden ligger på Tautra, Lade og på Frosta; langs fjorden fra Fånes til Korsneset. Langs Frostastien vokser den fra Gullberget (her) til Holmberget. På sikt vil kantsonen langs Frostastien bidra til bevaring av arten.

Hvorfor vokser norsk timian, i likhet med noen få andre plantearter, kun i en liten del av Midt-Norge?

Utbredelsen kan forklares med:

- Innførsel med mennesker fra Island eller Skottland i sammenheng med aktiviteter knyttet til Frostating.
- Spredning av frø med fugl fra Skottland. Trondheimsfjorden med Tautra har vært – og er – rasteplass av internasjonal betydning for sjøfugl.
- Spredning over Nordsjøen mens den for ca. 10.000 år siden var tørr, og overlevelse på ett eller flere av raene i Trondheimsfjorden. Det første går fra Leksvik til Stjørdal, gjennom Tautra og Frosta.

Norsk timian trives i åpen, lav vegetasjon, i næringsrik grunn med god drenering. Den tåler salt fra fjorden, og overlever korte perioder under sjøvanin. I en nasjonal oversikt over sjeldne arter, er norsk timian klassifisert som nært truet.

Planten er flerårig og vintergrønn. Den skyter sidegreiner og danner matter og tuer. Hovedblomstring skjer i juni og første halvdel av juli. Hele planten har aromatisk lukt og smak på grunn av sitt innhold av eteriske oljer. Den har tradisjonelt en sentral rolle i folkemedisinen, og benyttes til urtete og som krydderplante. I apotek og helsekostforretninger finnes den under navnet Serphylli herba.

I norrøn mytologi var urten tilegnet Frøya, til beskyttelse mot onde makter og for økt fruktbarhet.

Tindved

Hippophae rhamnoides

I Norge finnes tindved viltvoksende hovedsakelig rundt og ved Trondheimsfjorden, samt noen spredte forekomster nordover til Troms. Det er flere forekomster langs Frostastien, for eksempel her ved Gullberget, og Hauganfjæra, Holmberget og Sørgrenda.

Hvorfor vokser tindved hovedsakelig langs fjæra?

Tindved krever mye lys og trives best på mager mineraljord med høyt kalkinnhold. Den er lite følsom for temperaturer og tolerer betydelig saltpåvirkning. Den finnes derfor hovedsakelig langs fjæra. Etter siste istid hadde tindved en langt større utbredelse i Norge enn arten har i dag.

Tindved er en busk som blir opptil 5 meter høy. Den har et svært omfattende rotsystem som kan sende opp nye skudd mange meter fra morplanten. Mikroorganismer på røttene kan ta opp nitrogen direkte fra lufta, planten kan derfor livnære seg på svært næringsfattige voksesteder.

Tindved blomstrer i april – mai, med hunn- og hannblomster på forskjellige planter. Oransje bær, på størrelse med en ert, modnes tidlig på høsten, men kan bli sittende på busken langt utover vinteren. Fruktene inneholder en mengde vitaminer og andre verdifulle stoffer for mennesket. Flere av stoffene fungerer som kraftige antioksidanter. Det sølvfargede bladverket gjør tindved til en prydbusk, samtidig som den kan dyrkes for produkter fra fruktene sine (gele, syltetøy, likør, olje til hudpleieprodukter). Den brukes også til hekk, leplanting og jordstabilisering. Både blad og ved har hatt bred anvendelse i folkemedisinen og til farging, blant annet brunfarging av ull. Trevirket har her i landet kun blitt brukt til rivetinder – derav navnet.

Gravhaugen ved Sjursvika, Island, Frosta slik den kan ha sett ut. Tegnet av Kari Støren Bins.

Å begrave den døde i en haug av jord, grus og stein var vanlig i mange områder av verden. Sammen med den døde ble det også ofte lagt utstyr som de mente den døde ville få bruk for i det neste livet.

De fleste gravhaugene i Norge stammer fra jernalderen – ca 500 f.Kr. – ca 1000 e.Kr.; noen store gravhauger på Sør-Vestlandet stammer fra eldre bronsealder – ca 1500-1000 f.Kr.

140 gravhauger og gravrøyser

på Frosta er det registrert hele 140 gravhauger og gravrøyser fra jernalderen.

Dette er forholdsvis mange i forhold til størrelsen på bygda. De fleste av gravhaugene på Frosta ligger på ytre del av bygda, og flere er ganske store – rundt 30 meter i diameter. Flotte funn gjort i flere gravhauger ved Valberg, Rygg og Moksnes vitner om ei bygd i rikdom!

Gravhaugen her i Sjursvik

Denne gravhaugen ved Sjursvik er 33 meter i diameter, var minst 2,5 meter høy og stammer fra romersk jernalder år 0 – 400 e.Kr. Toppen av gravhaugen ble for mange år siden brukt som fyllmasse i forbindelse med vegarbeid.

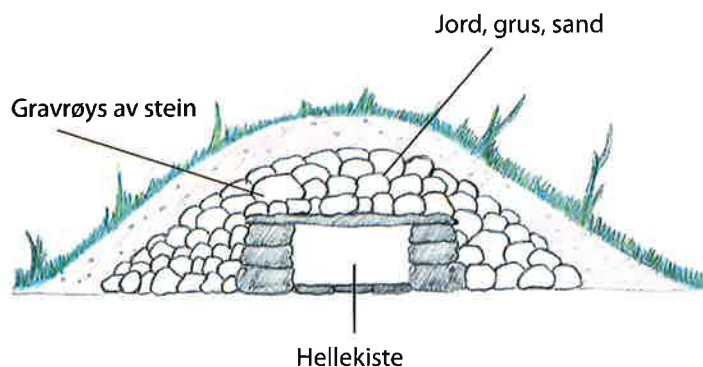
Hvem som i sin tid ble gravlagt her vet en ingen ting om. Vi vet heller ingen ting om hvilket utstyr den døde som ble gravlagt her fikk med seg i haugen, for i likhet med andre gravhauger i bygda, er også denne åpnet og helst trolig plyndret for mange, mange år siden. Under arkeologiske utgravninger i 1909 ble det funnet kun en eneste gjenstand i denne gravhaugen - ei flott bøylespenna i bronse.

Bøylespenna

Bøylespenna ble brukt for å holde klærne sammen, og kunne variere mye i størrelsen. Bøylespenna som ble funnet her var rundt 10 cm lang.

Bøylespenna – fibula på latin – er rekonstruert i størrelsen 1:1 og selges som nål – Fibula Frosta - av Frosta Historielag.

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdslar på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forøpling!

Svarfbukk

Teist

Ærfugl

Silfjend

ØKSNINGEN NATURRESERVAT

Øksningen naturreservat i Frosta kommune ble opprettet den 19. desember 2003. Reservatet dekker et totalareal på ca. 30 dekar, ca. 5 dekar er landareal. Formålet med fredningen er å bevare et viktig artsrikt våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Naturreservatet ligger innenfor Ramsarområdet Tautra.

ØKSNINGEN NATURRESERVAT

er en meget viktig fuglelokalitet. Ærfugl hekker her sammen med en rekke andre fuglearter, deriblant teist. Øksningen er også et viktig område for storskarv, gråmåke og svartbak.

RAMSARKONVENSJONEN

"International Conference on the Conservation of Wetlands and Waterfowl" fant sted i byen Ramsar i Iran i 1971. Der ble Ramsarkonvensjonen utarbeidet av representanter for 18 regjeringer. Landene som undertegner konvensjonen forplikter seg til å peke ut våtmarksområder som har internasjonal betydning for våtmarksfugler og føre dem opp på den internasjonale Ramsarlista.

UTDRAG AV VERNEFORSKRIFT

Dette er ikke tillatt:

- Ferdseil på land f.o.m. 15. april t.o.m. 1. juli.
- Motorisert ferdsel, herunder vannskuter, vannski, o.l.
- Skade eller forstyrre fugle- og dyrelivet.
- Jakt, fangst og bruk av skytevåpen.
- Skade eller ødelegge vegetasjonen, herunder tang og tare.
- Slipp av hund og katt.
- Legge igjen søppel og avfall.

Dette er tillatt (men merk ferdselsforbudsperioden):

- Skjellsanking til eget bruk og samling av rak og fiske.

Nærmere informasjon kan fås hos:

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, 7734 Steinkjer, tlf.: 74 16 80 00
Frosta kommune, 7633 Frosta, tlf.: 74 80 88 00
Statens Naturoppsyn Steinkjer, mobiltlf.: 992 30 143

ØKSNINGEN NATURRESERVAT

in the municipality of Frosta was established in 2003. Formålet med fredningen er å bevare et viktig artsrikt våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Naturreservatet ligger innenfor Ramsarområdet Tautra.

Dette er ikke tillatt:

- Ferdseil på land f.o.m. 15. april t.o.m. 1. juli.
- Motorisert ferdsel, herunder vannskuter, vannski, o.l.
- Skade eller forstyrre fugle- og dyrelivet.
- Jakt, fangst og bruk av skytevåpen.
- Skade eller ødelegge vegetasjonen, herunder tang og tare.
- Slipp av hund og katt.
- Legge igjen søppel og avfall.

Dette er tillatt (men merk ferdselsforbudsperioden):

- Fiske.
- Skjellsanking til eget bruk og samling av rak.

ØKSNINGEN NATURRESERVAT

in the municipality of Frosta was established in 2003. Formålet med fredningen er å bevare et viktig artsrikt våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Naturreservatet ligger innenfor Ramsarområdet Tautra.

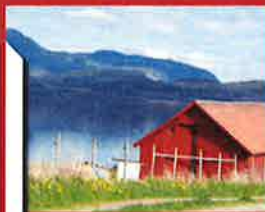
Dette er ikke tillatt:

- Ferdseil på land f.o.m. 15. april t.o.m. 1. juli.
- Motorisert ferdsel, herunder vannskuter, vannski, o.l.
- Skade eller forstyrre fugle- og dyrelivet.
- Jakt, fangst og bruk av skytevåpen.
- Skade eller ødelegge vegetasjonen, herunder tang og tare.
- Slipp av hund og katt.
- Legge igjen søppel og avfall.

Dette er tillatt (men merk ferdselsforbudsperioden):

- Fiske.
- Skjellsanking til eget bruk og samling av rak.

FROSTASTIEN

HERNESØRA

Frostastien byr på naturopplevelser i attraktive områder av Frosta. Stien går gjennom fjell og løsmasser av svært forskjellig karakter. Her er bergarter som har sin opprinnelse 450 millioner år tilbake i tid og løsmasser dannet på slutten av siste istid for om lag 10 000 år siden. På slutten av siste istid stod havet 175 m høyere enn i dag.

Plantelivet er vekslende med flere botaniske sjeldenheter som for eksempel norsk timian, trefingersildre og raudknapp. Norsk timian er kommuneblomsten på Frosta.

Stien byr på de aller tidligste våropplevelsene i Trøndelag. Allerede i februar blomstrer selja med sine kattlabber. Hassel viser også tydelige vårtegn. I mars og april følger blåvelsen og flere blomsterplanter etter, mens snøen kan ligge meterhøy i innlandet. De første trekkfuglene, som vipe, sanglerke, tjeld og gravand observeres i februar/mars.

Området langs sjøen mellom Hernesøra og Småland byr på rike muligheter til nærkontakt med et velpleid kulturlandskap, spennende kulturminner og en rik lokalhistorie. I Ryggavika ligger en betydelig samling med gamle steingarder, i alt 1060 meter. Disse er i dag restaurerte, og over 1 meter høye og like breie ligger de som et vitnesbyrd om det enorme arbeidet gårdbruker Kristian Rygg i 1870-åra tok fatt på for å øke arealet med steinfri jord i området.

Det er i Ryggområdet også registrert mange fornminner, gravhauger og røyser. Registreringer og funn av store gravminner, samt naustuft av betydelig størrelse på Rygg Vestre, kan peke i retning av at området representerte store mektige gårder og et maktsentrum på Frosta i yngre jernalder, kanskje enda lenger tilbake i tid.

Grenda Småland er verdt et besøk der den ligger idyllisk og skjermet med vidsyn utover fjorden mot Fosen og Leksvik. Fra gammelt av og helt fram til moderne tid har primærnæringa stått sterkt, og innbyggerne har tjent til livets opphold på jordsbruk sommerstid og fiske i vintersesongen.

Havna i Småland har vært, og er fortsatt, en viktig livsnerve for grenda. Tidligere som havn for fiskebåter og fiskemottak. I dag som idyllisk småbåthavn for fritidsbåter.

Karl Auren, sønn av Mortinus Auren fra Småland, var først ut med motorisert fiskebåt under vinterfiske på Halten i 1912. Båten "Varna" med sin 9hk DAN motor var langt fra stillegående, men skjøt og salluterte. Driftsikker var den, men noe diskret innslag på sjøen var den ikke. Mannskapet ble truet med juling, og var nær å bli hivd over bord. Dette fordi de øvrige fiskerne på feltet mente at spetakkelet de forårsaket førte til flukt både av fisk og fugl.

Båtbyggetradisjoner har også vært en næringsvei med røtter bakover i tid. Kunnskap er overført fra en generasjon til en annen, og i dag finnes ennå fastboende i Småland som behersker dette faget.

Norsk timian
Thymus praecox ssp. Arcticus
Frosta sin kommuneblomst

Holmberget

TEGNFORKLARING

- TURVEG
- TURSTI
- TURVEI RULLESTOL
- DU STÅR HER
- PARKERING
- CAMPINGPlass
- CARAVAN/BOBILPlass
- INFORMASJON
- KAFÉ
- FORNMINNE
- SEVERDIGHET
- UTSIKTSPUNKT
- TILRETTELAGT RULLESTOLBRUKERE

ca 1:8000
målstørrelse

Kartdata fra GeoVEST

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdsl på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forsøpling!

Ved Rygg har de gamle steingardene fått stå.

Stein på stein

Arbeidsomme har bøndene på Rygg-gårdene alltid vært. Det ser vi aller best på de mange og lange steingardene som er lagt opp. Kristian Nilsen Rygg (1849 – 1909) på gården Øvre Rygg begynte i 1870-årene å skyte og bryte stein og å kjøre den vekk. Noe veltet han i myrhull, høvelig stein ble brukt i grøfter. Mye fant vegen til fjæra og ikke minst la han opp 1060 meter steingard, over én meter høy og like brei. Steingardene ble som oftest lagt opp i grenseskillet mellom eiendommene, men også som såkalte ferekster, to parallelle steingarder det var lett å lede krøttera mellom.

Menneskelig aktivitet

Funn som er gjort i området tyder på at det lenge har vært menneskelig aktivitet her.

Det er registrert flere gravrøyser, ei flatmarksgrav, mulige hjeristninger og flere skålgropene. Skålgropene synes å være tilfeldig plassert på et helleristningsfelt, men forekommer også på løse steinblokker og på steinheller. De fleste skålgropene i Midt-Norge stammer trolig fra tidlig bronsealder (1800 – 500 f.Kr.). Tolkningen av gropene er usikker, men det er foreslått at de kan ha vært brukt til ofring, at de er et symbol på det kvinnelige kjønn, eller at

de var stedsmarkeringer. I 1976 ble det funnet en flintdolke, 9 cm lang, den ene enden er 3 cm bred, skaftet 2 cm. Dolken er trolig fra perioden mellom 2300 og 1800 f.Kr.

Naust av imponerende dimensjoner

I 2006 ble det registrert ei hustuft som trolig er et større naust. Tuftas ytre mål er på sitt største 38 meter lang og ca. 20,5 meter brei. Åpningen i tufta ligger ned mot sjøen og er direkte rettet mot strandkanten. Alderen på funnet er enda noe uklart, men det kan være så gammelt som tilbake til 600-tallet, eller fra Vikingetida, perioden mellom 800 og 1000 etter Kristus.

I arkeolog Arne Anderson Stamnes' doktorgradsarbeid inngår Frosta og et prosjekt rundt Tinghaugen. Naustet indikerer i følge ham handel og kontakt, og slike naust er ofte tolket som indikasjoner på makt. Han ville ikke blitt overrasket om det skulle vise seg at det er fra 3-500-tallet etter Kristus, ut ifra størrelse og plassering (høyde over havet).

Arkeolog Arne Anderson Stamnes, tanker om tinget

Rygg har av både Gerhard Schøning (1722-1780) og Lorenz

Eierne av Rygg Vestre 87/2 Ola Rygg og Oline Rygg, født Nilsen, på veg ned i fjæra med kaffe og mellommat i 1947 eller 48. De hadde ingen barn, og gården gikk derfor til Martin Rygg, sønn av Olines søster Kari. Martin forpaktet fra 1961 og kjøpte gården i 1974.

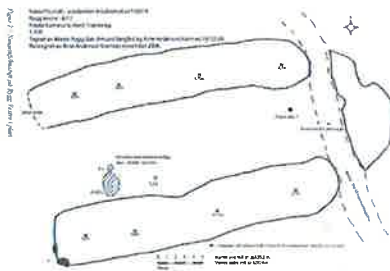

Martin Rygg, eier av Rygg Vestre i 2013, sammen med søster Åse, gift Helland, og mor Kari. Bildet er tatt nede ved sjøen, der Frostastien går i dag, i en pause i hesjinga. Bildet er tatt av byfolk som badet i området, det fantes ikke fotoapparat på gården, forteller Martin.

Diderich Klüwer (1790-1825) blitt indikert som stedet for tingsamlingene. Gravminnene, lokalpografien langs ryggen, kjente funn av gjenstander og graver peker alt på Rygg-gårdene som et sentralt område på Frosta. Disse gravminnene, og da spesielt storhaugene som er kjent fra området, har vært godt synlig for farenende langs fjorden. Den bevarte «Tinghuva», med en diameter på ca. 37 meter og en høyde på 4-5 meter, er en av disse storhaugene. Tingstedet kan ha flyttet rundt omkring, og behøver ikke å ha vært på samme sted over tid. Et mulig kokegropfelt på Rygg, hvis det er fra eldre jernalder, kan i så fall indikere en tidligere tradisjon. Området kan ha fungert som forsamlingsplass forut for de tidspunktene som til nå er foreslått for Frostatinget som institusjon fra 600-tallet.

Kyrne kan føres til ønsket destinasjon mellom to steingarder. Ferekster kalles de da.

Tegningen viser et naust som har vært av uvanlig store dimensjoner. Slike dimensjoner er ofte en indikasjon på makt.

Ingen vet hva disse fordyppningene er. De kan ha vært offergrøper eller kanskje en tidlig form for helleristning?

FROSTASTIEN

SMÅLAND

Frostastien byr på naturopplevelser i attraktive områder av Frosta. Stien går gjennom fjell og løsmasser av svært forskjellig karakter. Her er bergarter som har sin opprinnelse 450 millioner år tilbake i tid og løsmasser dannet på slutten av siste istid for om lag 10 000 år siden. På slutten av siste istid stod havet 175 m høyere enn i dag.

Plantelivet er vekslende med flere botaniske sjeldenheter som for eksempel norsk timian, trefingersildre og raudknapp. Norsk timian er kommuneblomsten på Frosta.

Stien byr på de aller tidligste våropplevelsene i Trøndelag. Allerede i februar blomstrer selja med sine kattlabber. Hassel viser også tydelige vårtegn. I mars og april følger blåvelsen og flere blomsterplanter etter, mens snøen kan ligge meterhøy i innlandet. De første trekkfuglene, som vlpe, sanglerke, tjeld og gravand observeres i februar/mars.

Området langs sjøen mellom Hernesøra og Småland byr på rike muligheter til nærkontakt med et velpleid kulturlandskap, spennende kulturminner og en rik lokalhistorie. I Ryggavika ligger en betydelig samling med gamle steingarder, i alt 1060 meter. Disse er i dag restaurerte, og over 1 meter høye og like brede ligger de som et vitnesbyrd om det enorme arbeidet gårdbruker Kristian Rygg i 1870-åra tok fatt på for å øke arealet med steinfri jord i området.

Det er i Ryggområdet også registrert mange fornminner, gravhauger og røyser. Registreringer og funn av store gravminner, samt nausttuft av betydelig størrelse på Rygg Vestre, kan peke i retning av at området representerte store mektige gårder og et maktsentrum på Frosta i yngre jernalder, kanskje enda lenger tilbake i tid.

Grenda Småland er verdt et besøk der den ligger idyllisk og skjermet med vidsyn utover fjorden mot Fosen og Leksvik. Fra gammelt av og helt fram til moderne tid har primærnæringa stått sterk, og innbyggerne har tjent til livets opphold på jordsbruk sommerstid og fiske i vintersesongen.

Havna i Småland har vært, og er fortsatt, en viktig livsnerve for grenda. Tidligere som havn for fiskebåter og fiskemottak. I dag som idyllisk småbåthavn for fritidsbåter.

Karl Auren, sønn av Mortinus Auren fra Småland, var først ut med motorisert fiskebåt under vinterfiske på Halten i 1912. Båten "Varna" med sin 9hk DAN motor var langt fra stillegående, men skjøt og salluterte. Driftssikker var den, men noe diskret innslag på sjøen var den ikke. Mannskapet ble truet med juling, og var nær å bli hivd over bord. Dette fordi de øvrige fiskerne på feltet mente at spetakkelet de forårsaket førte til flukt både av fisk og fugl.

Båttbyggetradisjoner har også vært en næringsvei med røtter bakover i tid. Kunnskap er overført fra en generasjon til en annen, og i dag finnes ennå fastboende i Småland som behersker dette faget.

Norsk timian
Thymus praecox sp. *Arcticus*
Frosta sin kommuneblomst

Holmberget

TEGNFORKLARING

- TURVEIG
- TURSTI
- TURVEI RULLESTOL
- DU STÅR HER
- PARKERING
- CAMPINGPlass
- CARAVAN/BOLIPlass
- INFORMASJON
- KAFE
- FORMINNE
- SEVERDIGHET
- UTSIKTPUNKT
- TILRETTELagt RULLESTOLBRUKERE

ca 1:8000
målsskale

Kartdata fra GeoVERST

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdsl på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forstyrrelse!

Reketrålning ved Skjervøy. Skipper på Ny Småland, Karl Aursand, i rorhuset og Magnus Karlsen.

Smålandsgrenda er trolig en relativ stor gruppe. Når jordmassene gled ut i fjorden, er ukjent. Det er ikke gjort arkeologiske funn i grenda og tidfesting av liv og levnet er derfor vanskelig.

I 1865 var det 40 heimer i grenda og 192 personer, to var sjøleiere, resten husmenn. Det var også 4 hester, 92 sauer og 16 griser fordelt på disse heimene.

I 1900 bodde litt over 300 mennesker i Småland, fordelt på 47 heimer, hvorav seks var sjøleiere, resten var husmenn.

Folketettheten i grenda var med andre ord høy.

På 1940-tallet lå det 33 bruk her, hvorav 25 var sjøleiere. Det var i alt om lag 240 mennesker som bodde her. På samme tid var det hjemmehørende åtte motorbåter og 20 andre fiskebåter i grenda.

Behovet for ei trygg havn

Å hente mat og utkomme fra fjorden var svært viktig, til tider livsviktig, men når

nord- og nordveststormer slo inn, hadde smålandingene store problemer.

Lokale krefter ledet an av Mortinus Auren, Martin Oldervik og John G. Aursand samlet inn kr. 1500 som ble startkapitalen og distriktsbidraget til ei tryggere havn. For å fremme saken videre ble det dannet en komité ledet av Ola A. Aursand. Saken ble ført til bygdas stortingsmann Andreas Galtvik, og det lyktes ved hans hjelp å få Stortinget til å bevilge kr. 75000 til molo i Småland. Havna var ferdig til bruk i 1923. Siden den gang har naturkreftene gjentatte ganger påført havna store skader som har blitt reparert. Moloen har flere ganger blitt forsterket, senest i 2012.

Samhold

Redningsforeningen (Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning) var sentral i foreningslivet. På 1950-tallet var det eget mannskor i sving, foruten fotballklubben «Frostakameratene» som rekrutterte spillere i hovedsak fra Småland.

En eneste dugnad gikk av stabelen i 1944. Det hadde vært et ras i Hommelvika hvor et større kaianlegg gikk på sjøen. En del av denne kaia ble ført ut i fjorden og endte med litt hjelp opp i fjæra i Småland. De som bodde i «Feltingen» hadde et veldig dårlig husvære. Ungdommen i grenda gikk da sammen og med utgangspunkt i kaia, bygde de grunnmur og hus på dugnad. Heimen ble kalt «Rognli» og står den dag i dag som den ble bygd.

Redningsdåd

Av store bragder blant sjøens folk kan nevnes den redningsdåd som listerskøyta «Varna» (NT 1 FA) gjorde på Halten 10. mars 1913. Skøyta var eid av Mortinus Auren, men på den aktuelle dagen var sønnen Karl Auren skipper om bord, og mannskap var Karl Enoksen Fjæran, Martin Hansen Sveplass og Johan Arnt Nilssen Islandskleven. Skøyta hadde i 1909 fått installert en ensylindret 9 HK DAN-motor, noe som hadde ført til at de som fisket fra seilbåter så med ublide øyne på dem og mente at motorduren (smellene) skremte bort både fugl og fisk.

Fiskeflåten la ut fra Halten og ut på feltet som vanlig denne dagen, men plutselig var nordvest-orkanen over dem. Vinden var så kraftig at Redningskøyta, som kun hadde seilføring, nærmest ble satt ut av spill. Karene på «Varna» fikk fyr på motoren, gikk ut på feltet og fikk slept de seks båtene til

«Varna» NT 1 FA, første motoriserte fiskebåt på Haltenbanken.

Redningsmenn på Halten 10. mars 1913 med skøyta «Varna». F.v. Karl Auren, Martin Hansen Sveplass og Karl Fjæran.

land én eller én. I alt ble 22 personer berget i denne operasjonen. Mange år senere ble karene hedret for redningsdåden. (Se Frostaboka, bind 10, side 36-39). Fiskere fra Småland deltok også i fiskeriene i «fjernere» farvann, så som Lofotfisket og fisket på Finnmarksysten.

Tilhørigheten til sjøen

Småland har vært, og er fortsatt, ei levende grend sommers tid.

I 2003 gikk den første Frostafestivalen av stabelen. Etter at Frostafestivalen la inn årene, overtok Frosta Fjordfestival.

Smålands aktive velforening, Småland Vel, arrangerer sommerlige aktiviteter, og serverer søndagsvafler i eget hus, Ankeret, stort sett året rundt. Småland Båtforening har utviklet havna, og økt antallet båtplasser, både for egne medlemmer (fastboende og mange hytteiere) og tilreisende sjøvegen. FSPR, eller Fjæra som pedagogisk ressurs, blir aktivt brukt av Frosta skole. Havna og tilhørigheten til sjøen har vært og er en viktig del av grendas identitet.

Sildefiske i Småland i 1938. Sjelden har havna vært så full av båter, fiskere og fornøyde måker.

Småland ca. 1940.

Orsandvald, eller Svartdalen på folkemunne, var en plass under Orsand og ble rydda og bebygd midt på 1850-tallet av Hans Arntsen Dragsve.

Navnet skulle kanskje tilsi at her var det mørkt og utrivelig å bo. Ingen veg, kun en smal sti, og tett skog helt inn til plassen på tre kanter. Men mot sjøen var det nok lyst og lett. Det lille av jord som ble brukt, lå godt i le for vær og vind og ga mat.

I 1875 hadde plassen 3 sauer og 6 geiter. Såmengden var ¼ tønne bygg (ca. 35 liter) og 2 ½ tønne poteter (ca. 350 liter).

Ellers var det selvfølgelig sjøen som var matfatet. Og matfatet i Svartdalen skulle mette mange – ikke mindre enn 16 barn fødte mor Regine og far Haldor Aursand her i tidsrommet 1885-1909:

1. Karl Martin – 1885-1906
2. Gusta Margrete – 1886-1955
3. Hanna – 1888-1917
4. Marius – 1889 – 1918
5. Mette – 1892 – 1969
6. Hilmar – 1893-1894 – døde to måneder gammel
7. Helge – 1894-1896
8. Helga – 1898-1938
9. Reidar – 1898 – døde tre uker gammel
10. Reidar – 1899 – 1966
11. Hans Oskar – 1901 – 1984
12. Anna – 1904 – 2000
13. Karl Martin – 1905- 1906
14. Klara – 1906 – 1980
15. Karl – 1908 – døde tre uker gammel
16. Karl – 1909 - 1993

Marius utvandret til USA i 1911, og hadde sitt virke som fisker i Seattle-området på vestkysten. I 1917 ble han innkalt til militærtjeneste, senere sendt til Frankrike hvor han falt 1.april 1918.

Så vidt en vet er han den eneste frosting som falt som amerikansk soldat i den første verdenskrig.

Marius sin død utløste en forsikringsutbetaling fra USA. Denne satte foreldra i stand til å kjøpe jord fra Risan i 1922 og bygge hus her. Eiendommen fikk navnet Minde, og var atskillig mer sentralt beliggende enn Svartdalen. Mastu ble tatt med fra Svartdalen da de flyttet og reist på nytt. Resten av husa ble stående til forfalls.

Øinge turgåere tar gjerne en rast her ved Svartdalen.

F.v. Reidar Aursand, Haldor med Anna Auren i fanget, Helga Aursand Svendsen, Regine med Klara Måsø i fanget, Hans Aursand. Bildet er tatt i 1908.

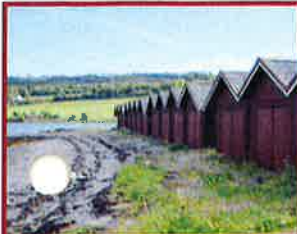
Tuftene som er igjen av husene i Svartdalen.

Marius Aursand utvandret til USA i 1911.

Skisser av husene i Svartdalen, laget av Kristin Haugen til et slektstreff.

FROSTASTIEN

ORSAND

Frostastien byr på naturopplevelser i attraktive områder av Frosta. Stien går gjennom fjell og løsmasser av svært forskjellig karakter. Her er bergarter som har sin opprinnelse 450 millioner år tilbake i tid og løsmasser dannet på slutten av siste istid for om lag 10 000 år siden. På slutten av siste istid stod havet 175 m høyere enn i dag.

Plantelivet er vekslende, med flere botaniske sjeldenheter som for eksempel norsk timian, trefingersildre og raudknapp. Norsk timian er kommuneblomsten på Frosta.

Stien byr på de aller tidligste våropplevelsene i frøndelag. Allerede i februar blomstrer selja med sine kattlabber. Hassel viser også tydelige vårtegn. I mars og april følger blåveisen og flere blomsterplanter etter, mens snøen kan ligge meterhøy i innlandet. De første trekkfuglene som vipe, sanglerke, tjeld og gravand observeres i februar/mars.

Frostastien mellom Småland og Fånes inviterer til en spennende tur i et vakkert kulturlandskap, med ulike opplevelser for både store og små. Mellom Oldervik og Skjæran har vi bygget en aktivitetsløype for barn, og en rømslig gapahuk. Et flott turmål for småbarnsfamilier! I Svartdalen mellom Småland og Orsand kan man vandre rundt ruinene av husmannsplassen Svartdalen. En liten bortgjemt plass nede ved sjøen der i alt 16 barn ble født i tidsrommet 1885-1909. Et lite jordstykke, noen få husdyr, og det sjøen kunne by på av mat ga livsgrunnlag for den etter hvert så tallrike familien Aursand.

I fjæra nedenfor Orsand går Frostastien forbi stedet hvor Leif Andreas Larsen, kjent som «Shetlands Larsen» og et menneske på 10 startet flukten over til Sverige, etter at de i oktober 1942 gjorde et mislykket forsøk på å uskadeliggjøre det tyske slagskipet «Tirpitz» som lå ankret opp i Fættenfjorden.

Mellom Orsand og Fånes passerer man gården Viktil. I dag en gård midt i hjertet av en fredelig hyttegrenn. I middelalderen et høvdingsete for Olav Vigdeild, som kjempet sammen med Hertug Skule mot Kong Håkon Håkonsson og Birkebeinerne.

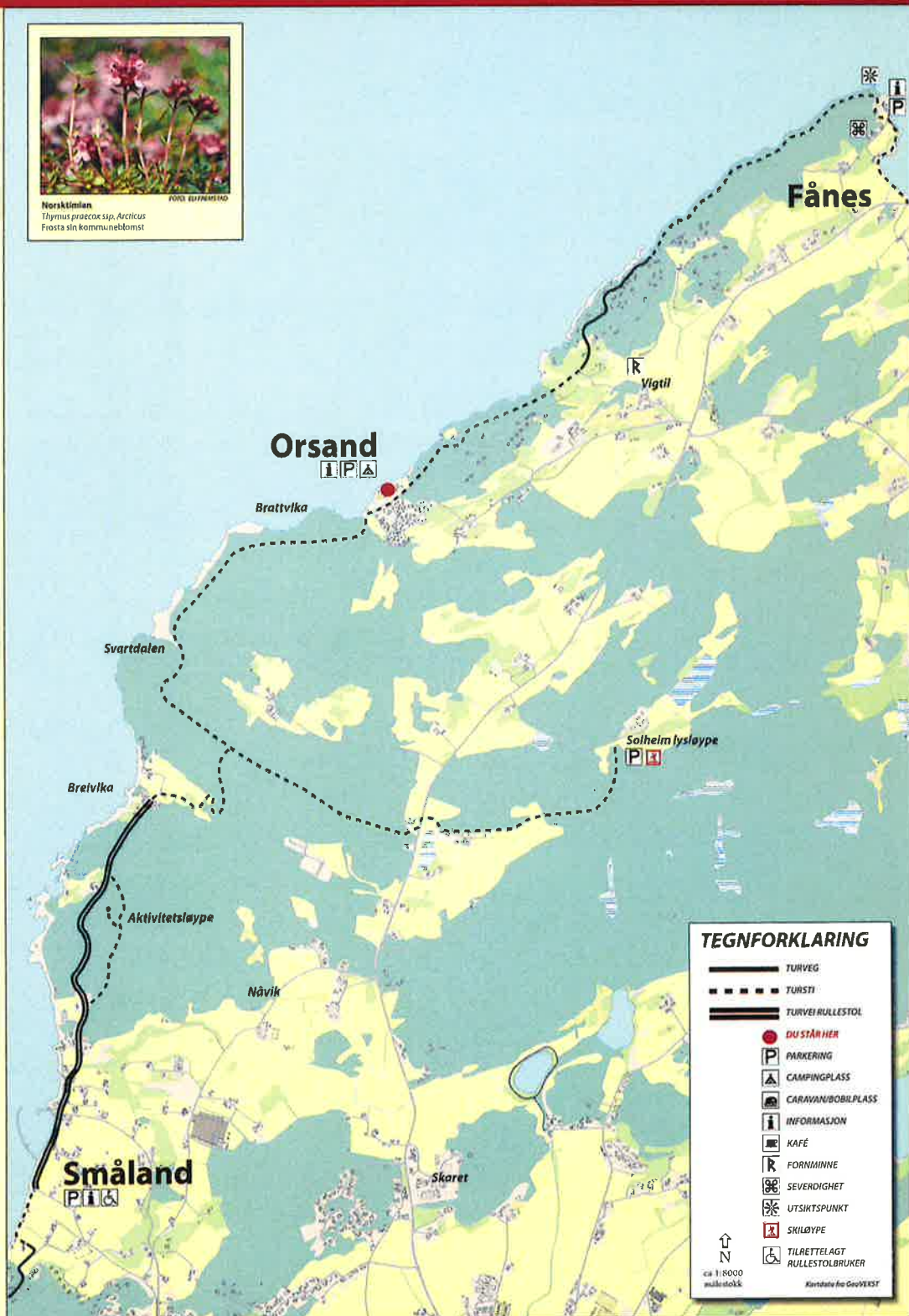
Fånestangen har både i gammel og nyere tid vært en naturlig havn på Frosta. Det er gjort funn av kaianlegg som skrives seg helt tilbake til rundt år 1000 e.Kr. Bliskopens gamle rivelevel mellom Laberget og Fånes er en av flere gamle ferdselsveier som bekrefter Fånes som et viktig knutepunkt for reisende opp gjennom tidene. Historiske kilder forteller også om et «sælehus» på stedet, et overnattingssted for reisende.

Frostastien og St Olavsleden - Ytre led følger samme trasé mellom Fånes og Småland.

Nyt det vakre kulturlandskapet mellom Småland og Fånes der Frostastien snør seg frem og knytter bånd mellom dramatisk fortid og rolig nåtid.

Norsk timian
Thymus praecox ssp. Arcticus
Frosta sin kommuneblomst

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdsel på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forsoeping!

NORD-TRØNDELAG
FYLKESKOMMUNE

FROSTA
KOMMUNE

SpareBank
1

Navnet Orsand er gammelt. Navneforskeren Oluf Rygh mener navnet må skrive seg fra en sandstrekning med stor stein mellom, eller sand nede ved sjøen under ei ur. Og ved Orsand stemmer dette godt. Sist på 1990-tallet tok eierne av gården i bruk området ned mot sjøen til campingformål.

På turen mellom Småland og Orsand har en passert rester etter flere boplasser. En av dem er plassen Svartdalen. Heimen ble rydda og bebyggt midt på 1850-tallet. (Se egen tavle i Svartdalen). Navnet skulle kanskje tilsi at her var det mørkt og utrivelig å bo. Det sto nok tett skog helt inn til plassen på tre kanter, men mot sjøen var det lyst og lett. Det lille av jord som ble brukt, lå godt i le for vær og vind og ga noe mat. Ellers var det selvfølgelig sjøen som var matfatet. Og matfatet i Svartdalen skulle mette mange – ikke mindre enn 16 barn ble født her i tidsrommet 1885-1909.

Plassen Brattvika har i dag også bare rester etter hustuftene. På Brattvikneset, ned mot sjøen i forhold til hustuftene her, er det rester etter en stor gravhaug. Utafor Orsandfjæra mistet Torstein Fjæran livet i juli 1881 da han rodde broren sin, Bøye, ut til hjulbåten «Levanger». Færingen kom inn i et av hjula, og dermed var ulykka et faktum. Tidlig under andre verdenskrig lå det store tyske slagskipet «Tirpitz» i Åsenfjorden. Det ble gjort flere forsøk på å uskadeliggjøre skipet uten å lykkes. Leif Andreas Larsen (1906-1990) – eller Shetlands-Larsen – fikk i oktober 1942 ordre om å prøve. Med MK «Arthur» la de ut fra Shetland med to miniubåter om bord. Disse miniubåtene ble hengt under «Arthur» like før innløpet til selve Trondheimsfjorden. De kom seg velberget inn mot målet, men så slo stormen til, og Strindfjorden i storm er ikke å spøke med! I stormen mistet de den ene av ubåtene. Dermed måtte de avblåse aksjonen. Larsen

og mannskapet gikk da på nordsida av Frosta, senket «Arthur» og rodde i land i fjæra nedenfor Orsand. Herfra gikk de 10 besetningsmedlemmene over Frosta, mot Ekne og alle, bortsett fra en, kom seg over til Sverige. Enda mer dramatisk skjedde i området under krigen. 26. februar 1943 måtte et tysk Messerschmitt jagerfly nødlande på sjøen utafor Orsand. Flyet sank, men piloten, Fritz Hüllenkütter, ble reddet opp av sjøen av Søren Fjæran som så det hele fra land.

På turen mellom Orsand og Fånes passerer en Vigtil. Fra dette området stammet vikingehøvdingen Olaf fra Vigdeild som omtales i kampen mellom baglere og birkebeinere.

Mer utførlig stoff om området og hendelser kan en lese i Frostabøkene og i årboka «Frosta – før og no 2014.»

Leif Andreas Larsen var den mest kjente av Shetlandsgjengen under andre verdenskrig og foretok 52 turer mellom Shetland og Norge.

Båten Arthur forlater Lunna i februar 1942 for å frakte tre agenter og forsyninger til Dyrvik. Fra venstre: Leif «Kinn» Larsen, Kåre Iversen, Palmar Bjørnøy (i styrhuset), Leif Andreas Larsen (skipper); agentene - Bjørn Rørholt (S.I.S), Odd Sorlie (S.O.E), Arthur Pevik (S.O.E). Agent Bjørn Rørholt var på vei til Trondheim for å rapportere over radio om Tirpitz' bevegelser.

Motorkutteren «Arthur» var en 54 fot lang trebåt bygd i Ålesund i 1897 som fiskefartøy. Ble brukt i flere turer over Nordsjøen med agenter og utstyr og ble senket ved Orsand, høsten 1942.

Grenda Fånes ligger i Nordbygda - på nordsida av Frosta, og var fra gammelt av den eneste naturlige havna på denne sida av bygda.

I perioder kunne det ligge mange fiskebåter her i le for de største stormtakene. Fånes hadde eget dampskipsanløp fra 1872 – først med utror til båtene, fra 1895 egen kai. Kaia ble lagt ned da skipstrafikken til og fra Trondheim opphørte rundt 1960. Navnet Fånes kommer muligens av «faaen» som betyr bleik, og kan vise til fargen på berg eller stein ned mot sjøen her. Flere steder i området er det gravrøyser en mener stammer fra bronsealderen. I forbindelse med bygging av en molo for fritidsbåter ble det i 2003 funnet rester etter ei vikingehavn tidfestet til rundt år 1000 e.Kr.

Legget besto av 12-14 trestokker, og var helst trolig vært en kassekonstruksjon fylt med stein. Havna kunne dermed blitt brukt både til kai og molo. Restene etter dette havneanlegget er nå ved Vitenskapsmuseet i Trondheim.

En mulig bruker av havna kan ha vært Olav Vigdeild som hadde høvdingesete på Viktil, rundt to kilometer sørvest for havna. Olav Vigdeild var Hertug Skules mann og kjempet mot kong Håkon Håkonsson og birkebeinerne. Olav Vigdeild var blant annet fører for 14 langskip som vinteren 1239-40 skulle til Bergen for å ta kongen. På grunn av motvind, og at ryktet gikk foran dem, ble planene endret og de herjet ei stund på Møre. Etter dette ble han med Hertug Skule og kom i kamp med birkebeinerne ved Vestre Strete i Oslo. Her flyktet vårbelgene, og Olav søkte tilflukt i

Faaneshamn ca. 1905.

Lavranskirken og fikk grid der og berget dermed livet.

Henrik Ibsen skriver om denne kampen i Kongs-Emnerne.

Likewise kan en lese mer om Olav Vigdeild i Håkon Håkonssons saga.

I perioden 1428-1450 brukte erkebiskop Aslak Bolt området ved havna for sine reiser videre innover Trondheimsfjorden. I tradisjonen kalles leia mellom Fånes og

Laberget på sørsida av bygda fortsatt for Erkebiskopens vei. Dette tyder på at kanskje flere erkebiskoper enn Aslak Bolt benyttet seg av både vegen og havna.

Gården Faanes Nedre var en periode eid av Wiljam Wessel, bror av den Peter Wessel Tordenskiold.

Like ved havna lå et såkalt saalhus, sælehus eller herberge der reisende kunne overnatte.

Fånes fyrlykt ble satt opp i 1913 og er fortsatt i drift.

Frosta stien som omkranser nesten hele Frosta går også gjennom Sandberga, Fånestangen og Viktil hyttefelt. De siste åra er det bygd mange hytter her, hytter med flott beliggenhet, fin utsikt og kveldssola som spiller seg dovent i Trondheimsfjorden.

Fyret på Fånes ble satt opp i 1913. Foto Frostringen

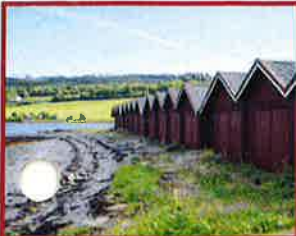
Naustrekka. Foto Frostringen.

Utsikt mot Fånes sett fra Bjørnbittet. Foto Torun Nesse.

Bauta ved Fånes. Foto Frostringen.

FROSTASTIEN

FÅNES

Frostastien byr på naturopplevelser i attraktive områder av Frosta. Stien går gjennom fjell og løsmasser av svært forskjellig karakter. Her er bergarter som har sin opprinnelse 450 millioner år tilbake i tid og løsmasser dannet på slutten av siste istid for om lag 10 000 år siden. På slutten av siste istid stod havet 175 m høyere enn i dag.

Plantelivet er vekslende, med flere botaniske sjeldenheter som for eksempel norsk timian, trefingersildre og raudknapp. Norsk timian er kommuneblomsten på Frosta.

Stien byr på de aller tidligste våropplevelsene i frøndelag. Allerede i februar blomstrer selja med sine kattlabber. Hassel viser også tydelige vårtegn. I mars og april følger blåveisen og flere blomsterplanter etter, mens snøen kan ligge meterhøy i innlandet. De første trekkfuglene som vipe, sangerlke, tjeld og gravand observeres i februar/mars.

Frostastien mellom Småland og Fånes inviterer til en spennende tur i et vakkert kulturlandskap, med ulike opplevelser for både store og små. Mellom Oldervik og Skjæran har vi bygget en aktivitetsløype for barn, og en romslig gapahuk. Et flott turmål for småbarnsfamilier! I Svartdalen mellom Småland og Orsand kan man vandre rundt ruinene av husmannsplassen Svartdalen. En liten bortgjemt plass nede ved sjøen der i alt 16 barn ble født i tidsrommet 1885-1909. Et lite jordstykke, noen få husdyr, og det sjøen kunne by på av mat ga livsgrunnlag for den etter hvert så tallrike familien Aursand.

I fjæra nedenfor Orsand går Frostastien forbi stedet hvor Lelf Andreas Larsen, kjent som «Shetlands Larsen» og et mannskap på 10 startet flukten over til Sverige, etter at de i oktober 1942 gjorde et mislykket forsøk på å uskadeliggjøre det tyske slagskipet «Tirpitz» som lå ankret opp i Fættenfjorden.

Mellom Orsand og Fånes passerer man gården Viktil. I dag en gård midt i hjertet av en fredelig hyttegend. I middelalderen et høvdingsete for Olav Vigdeild, som kjempet sammen med Hertug Skule mot Kong Håkon Håkonsson og Birkebeinerne.

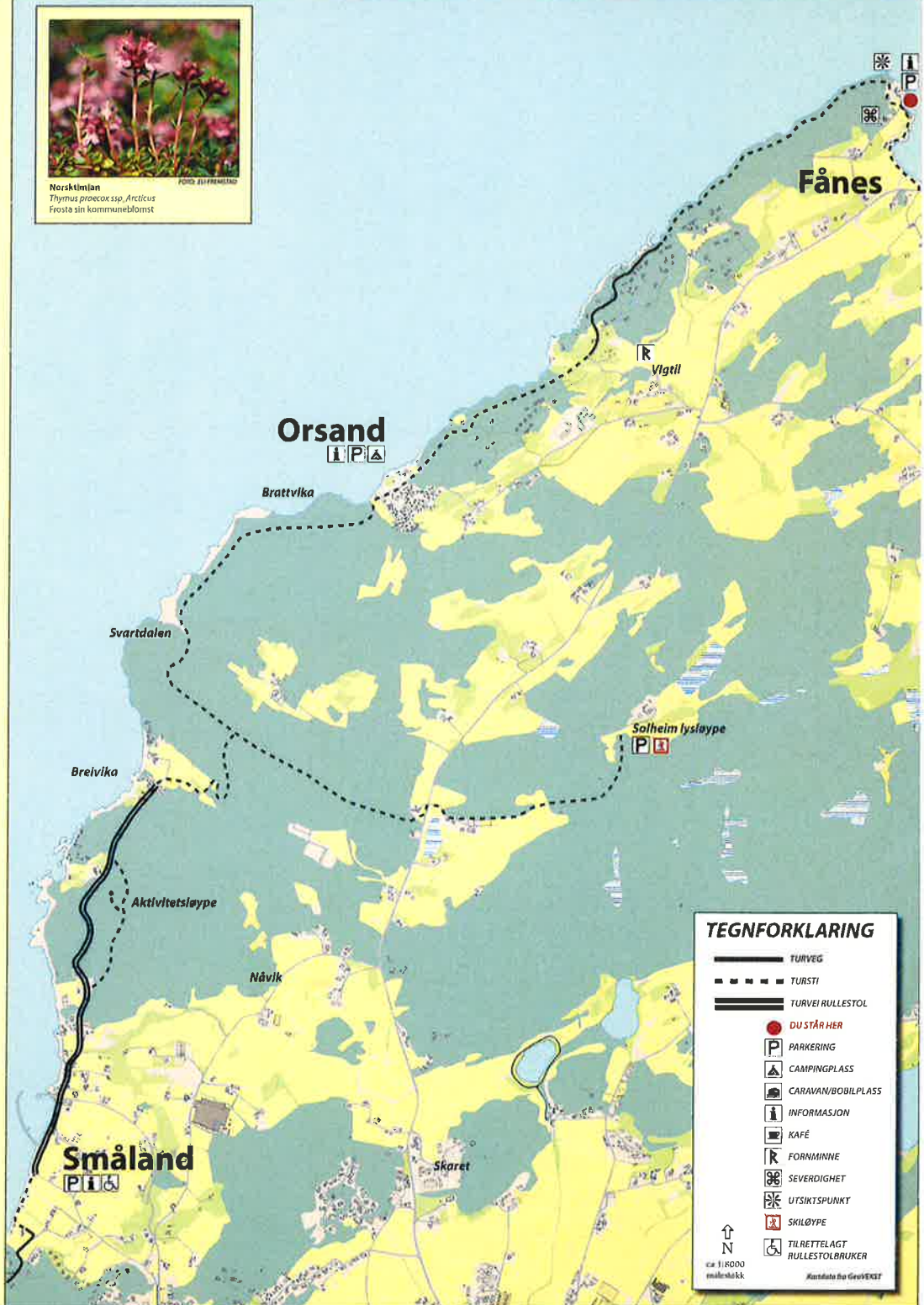
Fånestangen har både i gammel og nyere tid vært en naturlig havn på Frosta. Det er gjort funn av kaianlegg som skriver seg helt tilbake til rundt år 1000 e.Kr. Biskopens gamle ridevei mellom Laberget og Fånes er en av flere gamle ferdsselsveier som bekrefter Fånes som et viktig knutepunkt for reisende opp gjennom tidene. Historiske kilder forteller også om et «sælehus» på stedet, et overnattingssted for reisende.

Frostastien og St. Olavsleden - Ytre led følger samme trasé mellom Fånes og Småland.

Nyt det vakre kulturlandskapet mellom Småland og Fånes der Frostastien snor seg frem og knytter bånd mellom dramatisk fortid og rolig nåtid.

Norsk timian
Thymus praecox ssp. Arcticus
Frosta sin kommuneblomst

TEGNFORKLARING

- TURVEG
- TURSTI
- TURVEI RULLESTOL
- DU STÅR HER
- PARKERING
- CAMPINGPlass
- CARAVAN/BOULPlass
- INFORMASJON
- KAFE
- FORMINNE
- SEVERDIGHET
- UTSIKTSPUNKT
- SKILØYPE
- TILRETTLAGT RULLESTOLBRUKER

1:5000
malerstokk

Kartdata fra Geovekst

FERDSEL I NATUR- OG KULTURLANDSKAPET

Vis respekt for at du ferdes i områder der det foregår matproduksjon. Ferdsl på dyrka mark er ikke tillatt, bortsett fra hvis den er frossen eller snødekt. Vis hensyn til dyre- og planteliv og unngå forøpling!

NORD-TRØNDELAG
FYLKESMANNEN I
NORD-TRØNDELAG

FROSTA
KOMMUNE
SpareBank
1